

1 Ciężar dowodu

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Przepisy regulujące przeprowadzanie dowodu oraz przedstawianie, selekcję, gromadzenie, analizowanie i ocenę dowodów w postępowaniu cywilnym zawierają art. 219–276 kodeksu postępowania cywilnego (*Zakon o parničnom postupku*) (Dziennik Urzędowy Republiki Chorwacji (*Narodne novine*; NN) nr 53/91, 91/92, 112/99, 129/00, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07, 96/08, 84/08, 123/08, 57/11, 25/13 i 89/14 (ZPP)).

Zgodnie z ogólną zasadą każda ze stron musi przedstawić fakty i dowody, na których opiera swoje roszczenie lub w oparciu o które kwestionuje twierdzenia i dowody strony przeciwnej, co oznacza, że w chorwackim (cywilnym) prawie procesowym zasada kontrydiktoryjności ma nadrzędne znaczenie w kontekście gromadzenia faktów i przedstawiania dowodów.

Każda ze stron musi zatem udowodnić prawdziwość swoich twierdzeń dotyczących istnienia korzystnych dla niej faktów, na których opiera swoje roszczenia (i na podstawie których kwestionuje oświadczenia strony przeciwnej), chyba że prawo stanowi inaczej.

Sąd może zasadniczo brać pod uwagę wyłącznie fakty i dowody przedstawione przez strony. W drodze wyjątku sąd jest uprawniony (i zobowiązany) do ustalenia faktów, które nie zostały przedstawione przez strony, oraz do przeprowadzenia dowodów, których strony nie przedstawiły – dotyczy to jednak wyłącznie sytuacji, w której strony zamierzają dochodzić roszczeń, do dochodzenia których nie są uprawnione.

Jeżeli sąd nie jest w stanie ustalić faktu z całą pewnością na podstawie przedstawionych dowodów (art. 8 ZPP), rozstrzygnie o istnieniu faktu, stosując zasadę ciężaru dowodu.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Przedmiotem dowodu są wszystkie fakty mające istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Udowodnienie prawdziwości faktów, które strona przedstawiła przed sądem w toku postępowania, nie jest konieczne, chociaż sąd może również nakazać udowodnienie tych faktów, jeżeli uzna, że przedstawienie danych faktów przez stronę ma na celu dochodzenie roszczenia, do dochodzenia którego strona ta nie jest uprawniona (art. 3 akapit trzeci ZPP).

Normy prawne również nie są przedmiotem postępowania dowodowego, ponieważ w Chorwacji obowiązuje zasada domniemania znajomości prawa przez sąd (*iura novit curia*).

Fakty powszechnie znane nie wymagają dowodu. Dopuszcza się jednak możliwość wykazania, że określony fakt nie jest faktem powszechnie znanym.

Fakty, w odniesieniu do których istnieje domniemanie prawne, nie wymagają dowodu, ale można udowodnić, że w określonym przypadku dany fakt nie zaistniał, chyba że prawo stanowi inaczej. Podobnie przepisy dotyczące domniemań wzruszalnych (*praesumptio iuris tantum*) usprawniają proces przeprowadzania dowodu, ponieważ strona, która powołuje się na fakt istotny z prawnego punktu widzenia, nie ma obowiązku dowodzić istnienia tego faktu bezpośrednio; wystarczy, że powoła się na ogólną zasadę prawną objętą domniemaniem wzruszalnym – w takiej sytuacji strona, która twierdzi, że ogólna zasada objęta domniemaniem wzruszalnym nie może mieć zastosowania w danym przypadku, musi to udowodnić.

Jednakże w pewnych okolicznościach prawo nie pozwala na wykazanie nieistnienia faktów objętych domniemaniem niewzruszalnym (*praesumptio iuris ac de iure*), jeżeli sąd jest zobowiązany do potwierdzenia istnienia faktu istotnego z prawnego punktu widzenia.

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Zadaniem sądu jest potwierdzenie istnienia lub nieistnienia faktów, od których zależy stosowanie prawa. Chociaż ZPP nie zawiera przepisów wyraźnie regulujących kwestię prawdopodobieństwa, stopień prawdopodobieństwa powinien wzrastać proporcjonalnie do wagi czynności, która ma zostać dokonana, biorąc pod uwagę etap postępowania, na którym dana kwestia proceduralna jest omawiana i rozstrzygana, a także skutki procesowe wynikające z ustalenia istnienia lub nieistnienia określonych faktów.

Zgodnie z ogólną zasadą swobodnej oceny dowodów sąd rozstrzyga wedle własnego uznania o tym, które fakty uznaje za udowodnione po przeprowadzeniu wnikliwej i starannej oceny zarówno poszczególnych dowodów z osobna, jak i całego materiału dowodowego łącznie, oraz uwzględniając wyniki całego postępowania.

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

Jak wspomniano powyżej, chorwackie postępowanie (cywilne) ma zasadniczo charakter kontrydiktoryjny, co oznacza, że strony mogą gromadzić fakty i przeprowadzać dowody z własnej inicjatywy, a sąd ma kompetencję do ustalenia faktów niewskazanych przez strony oraz do przeprowadzenia dowodu wyłącznie w przypadku, gdy podejrzewa, że strony usiłują dochodzić roszczeń, do których dochodzenia nie są uprawnione (art. 3 akapit trzeci ZPP).

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

Sąd rozstrzyga, które spośród przedstawionych dowodów zostaną wzięte pod uwagę w celu ustalenia faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy.

Co do zasady jeżeli sąd uwzględni wniosek dowodowy złożony przez stronę, przystąpi do przeprowadzenia dowodu.

W sporach rozpoznawanych przez skład sędziowski (*vijeće*) dowody przeprowadza się na rozprawie toczącej się przed składem sędziowskim, przy czym skład może, z ważnych względów, postanowić o przeprowadzeniu niektórych dowodów przed przewodniczącym składu sędziowskiego lub przed sędzią sądu wezwanego (wskazany sędzia). W takim przypadku na rozprawie odczytuje się protokół przeprowadzenia dowodu.

Sędzia orzekający w składzie jednoosobowym lub przewodniczący składu sędziowskiego przeprowadza rozprawę, przesłuchuje strony i przeprowadza dowody, przy czym sąd nie jest związany postanowieniem o przeprowadzeniu rozprawy, co oznacza m.in., że nie jest związany postanowieniem o dopuszczeniu lub odrzuceniu dowodów zaproponowanych przez strony.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Zgodnie z przepisami ZPP sąd oddali wniosek dowodowy, jeżeli uzna dowód za nieistotny dla sprawy, oraz poda w postanowieniu uzasadnienie oddalenia. ZPP nie zawiera żadnych przepisów szczególnych regulujących możliwość oddalenia wniosku dowodowego dotyczącego dowodu niedopuszczalnego lub dowodu, którego przeprowadzenie byłoby zbyt kosztowne, biorąc pod uwagę wartość przedmiotu sporu. Jednak w przypadku sporów przed sądem

rejonowym (*općinski sud*), w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 10 000 kun chorwackich, oraz w przypadku sporów przed sądem gospodarczym (*trgovački sud*), w których wartość przedmiotu sporu nie przekracza 50 000 kun chorwackich, sąd może – jeżeli uzna, że ustalenie faktów mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu byłoby nieproporcjonalnie trudne i kosztowne – orzec o istnieniu takich faktów zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów, biorąc pod uwagę dokumenty przekazane przez strony oraz złożone przez nie zeznania, pod warunkiem że sąd przeprowadził dowód w drodze przesłuchania stron.

Ponadto w przepisach ZPP przewidziano termin, w którym strony są zobowiązane do przedstawienia wszystkich faktów i złożenia wszystkich wniosków dowodowych. W toku zwykłego postępowania cywilnego każda ze stron musi wskazać w pozwie i w odpowiedzi na pozew, najpóźniej w dniu przeprowadzenia postępowania wstępnego, wszystkie fakty na poparcie swoich twierdzeń, przedstawić dowody niezbędne do potwierdzenia tych faktów oraz określić swoje stanowisko względem złożonych przez stronę przeciwną oświadczeń dotyczących faktów i dowodów. W toku rozprawy strony mogą przedstawić nowe fakty i dowody wyłącznie wtedy, gdy nie były ich w stanie wskazać ani przedstawić przed zakończeniem poprzedniego postępowania z przyczyn od siebie niezależnych.

Sąd nie bierze pod uwagę nowych faktów ani dowodów, które strony z własnej winy wskazały lub przedstawiły dopiero na rozprawie.

Aby uzyskać dodatkowe informacje na temat dowodów i przeprowadzania dowodu w toku postępowania w sprawie drobnych roszczeń, zob. informacje na temat „**Drobnych roszczeń – Republika Chorwacji**”.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

W ZPP przewidziano następujące środki dowodowe: oględziny, dowód z dokumentu, zeznania świadka, opinia biegłego oraz przesłuchanie stron.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Świadkiem może być każda osoba fizyczna zdolna do przekazania informacji na temat faktów, które mają zostać udowodnione w toku postępowania.

Świadców przesłuchuje się indywidualnie, pod nieobecność innych świadków, którzy zostaną przesłuchani w późniejszym terminie, i wymaga się od nich udzielania odpowiedzi ustnie.

Świadka poucza się najpierw o obowiązku mówienia prawdy i niepomijania żadnych faktów, a następnie o konsekwencjach składania fałszywych zeznań.

Ponadto świadka zawsze pyta się o to, w jaki sposób uzyskał informacje o faktach, o których zeznaje.

W odniesieniu do biegłego stosuje się takie same kryteria jak w przypadku świadka, tj. musi on posiadać umiejętność obserwacji, zapamiętywania i odtwarzania faktów, a ponadto musi również posiadać odpowiednią wiedzę specjalistyczną.

Niektórzy biegli muszą stawić się na wezwanie przed sądem oraz przedstawić swoje ustalenia i sporządzoną opinię.

Zadaniem biegłego jest zatem dokonanie ustaleń i sporządzenie opinii. Sąd rozstrzyga, czy biegły przedstawi swoje ustalenia i opinię wyłącznie ustnie na rozprawie, czy też będzie musiał również złożyć je na piśmie przed terminem rozprawy. Sąd wyznacza termin na przekazanie wspomnianych powyżej ustaleń i opinii w formie pisemnej, który nie może przekraczać 60 dni.

Biegły musi zawsze uzasadnić swoją opinię.

Sąd doręcza stronom ustalenia biegłego i wydaną przez niego opinię na piśmie najpóźniej na 15 dni przed terminem rozprawy, na której mają one być rozpatrywane.

Ponieważ w ZPP nie rozróżnia się procedury przesłuchiwanie świadków i procedury przesłuchiwanie biegłych, kodeks nie zawiera również żadnych szczególnych przepisów procesowych w tym zakresie.

Jeżeli chodzi o dowody z dokumentów, strony muszą samodzielnie przedłożyć dokumenty, na które powołują się, aby udowodnić swoje twierdzenia.

Dokument sporządzony w określonej formie przez organ państwowy w zakresie przysługujących mu uprawnień oraz dokument sporządzony w takiej formie przez osobę prawną lub fizyczną działającą w związku z wykonywaniem uprawnień publicznych przysługujących jej z mocy prawa lub na podstawie postanowień mających swoje źródło w przepisach prawa (dokument urzędowy) uznaje się za wystarczający do potwierdzenia prawdziwości faktów, które zostały w nim poświadczone lub uregulowane.

Inne dokumenty posiadają taką samą wartość dowodową, jeżeli – na mocy przepisów szczególnych – są pod względem wartości dowodowej traktowane na równi z dokumentami urzędowymi.

Dopuszczalne jest wykazanie, że fakty zostały błędnie ustalone w dokumencie urzędowym lub że dokument ten nie został prawidłowo ustalony.

Jeżeli sąd będzie miał wątpliwości co do autentyczności dokumentu, może zwrócić się do organu, od którego ma on pochodzić, o przedstawienie jednoznacznej opinii na jego temat.

O ile umowa międzynarodowa nie stanowi inaczej, zagraniczne dokumenty urzędowe należy poświadczone mają, na zasadzie wzajemności, taką samą wartość dowodową jak krajowe dokumenty urzędowe.

ZPP zawiera również przepisy regulujące obowiązek przekazywania dokumentów, które różnią się w zależności od tego, czy dany dokument znajduje się w posiadaniu strony wezwanej do stawienia się przed sądem, strony przeciwnej, organu publicznego lub organizacji korzystającej z uprawnień organu publicznego lub osoby trzeciej (osoby fizycznej lub prawnej).

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Zgodnie z ogólną zasadą swobodnej oceny dowodów stosowaną w chorwackim prawie (cywilne) procesowym sąd rozstrzyga wedle własnego uznania o tym, które fakty uznaje za udowodnione po przeprowadzeniu wnikliwej i starannej oceny zarówno poszczególnych dowodów z osobna, jak i całego materiału dowodowego łącznie, oraz uwzględniając wyniki całego postępowania.

Nie istnieje zatem żadna zasada przypisująca określonym dowodom większą wartość dowodową lub wagę niż innym, chociaż w praktyce dokumenty uznaje się za bardziej wiarygodne (ale nie ważniejsze) niż inne rodzaje dowodów (zeznania świadków, przesłuchania).

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

Nie, ZPP nie zawiera przepisów, zgodnie z którymi dany środek dowodowy byłby obowiązkowy w celu ustalenia określonych faktów. Zgodnie z zasadą kontradiktoryjności strony są uprawnione do przedstawiania dowodów, a sąd ocenia, które z przedstawionych dowodów należy wziąć pod uwagę przy ustalaniu faktów danej sprawy.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Każdy wezwany do stawienia się przed sądem w charakterze świadka ma obowiązek stawić się na wezwanie oraz, o ile przepisy ZPP nie stanowią inaczej, złożyć zeznania. Oznacza to, że ogólny obowiązek składania zeznań spoczywa na każdym, co wiąże się z koniecznością stawienia się przed sądem, złożenia zeznań i mówienia prawdy. Przesłuchanie świadków, którzy z racji podeszłego wieku, choroby lub poważnej niepełnosprawności fizycznej nie są w stanie stawić się przed sądem, odbywa się w miejscu, w którym przebywają.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

W charakterze świadka nie można przesłuchać osoby, której zeznania mogłyby stanowić naruszenie tajemnicy zawodowej lub wojskowej, chyba że właściwy organ zwolni taką osobę z obowiązku dochowania tajemnicy.

Świadek może odmówić złożenia zeznań:

- dotyczących informacji, które strona ujawniła mu w zaufaniu jako jej upoważnionemu pełnomocnikowi;
  - dotyczących informacji, które strona lub inna osoba ujawniła mu jako spowiednikowi;
  - dotyczących faktów, o których świadek dowiedział się w trakcie wykonywania obowiązków adwokata, lekarza, innych obowiązków zawodowych lub pełnienia innego rodzaju działalności, która wiąże się z obowiązkiem zachowania poufności wszelkich informacji uzyskiwanych w toku jej wykonywania.
- Sędzia orzekający w składzie jednoosobowym lub przewodniczący składu sędziowskiego poucza takie osoby o możliwości odmowy składania zeznań. Świadek może odmówić odpowiedzi na poszczególne pytania, jeżeli będzie miał ku temu uzasadnione podstawy, a w szczególności jeżeli, udzielając odpowiedzi na takie pytanie, naraziłby siebie lub swojego krewnego w linii prostej dowolnego stopnia lub swojego krewnego w linii bocznej do trzeciego stopnia pokrewieństwa, uwzględniając małżonka lub powinowatych do drugiego stopnia powinowactwa – nawet po zakończeniu małżeństwa – a także opiekuna lub wychowanka, przysposabiającego lub przysposobionego hańbę, dotkliwą szkodę majątkową lub odpowiedzialność karną.
- Sędzia orzekający w składzie jednoosobowym lub przewodniczący składu sędziowskiego poucza świadka o możliwości odmowy udzielenia odpowiedzi na niektóre pytania.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Tak, istnieje taka możliwość. Jeżeli świadek prawidłowo wezwany do stawienia się przed sądem nie stawi się i nie usprawiedliwi swojego niestawiennictwa lub opuści miejsce, w którym miał zostać przesłuchany, bez zgody sądu lub bez uzasadnionego powodu, sąd może wydać nakaz przymusowego doprowadzenia świadka oraz nałożyć na niego grzywnę w wysokości od 500 do 10 000 kun chorwackich.

Jeżeli świadek stawi się przed sądem i odmówi, po uprzednim ostrzeżeniu o konsekwencjach, składania zeznań lub udzielenia odpowiedzi na określone pytania, sąd może, jeśli uzna przyczyny odmowy składania zeznań za nieuzasadnione, ukarać świadka grzywną w wysokości od 500 do 10 000 kun chorwackich; jeżeli świadek będzie nadal odmawiał składania zeznań, sąd może nakazać aresztowanie świadka. Świadek pozostaje w areszcie do czasu, aż zdecyduje się złożyć zeznania lub gdy złożenie przez niego zeznań przestanie być konieczne, ale nie dłużej niż przez okres jednego miesiąca.

Jeżeli świadek usprawiedliwi swoje niestawiennictwo w późniejszym terminie, sąd uchyli postanowienie o nałożeniu grzywny i może zwolnić świadka z obowiązku pokrycia całości lub części kosztów. Sąd może również uchylić swoje postanowienie o nałożeniu grzywny, jeżeli świadek wyrazi następnie zgodę na złożenie zeznań.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Aby uzyskać informacje na temat zwolnienia z ogólnego obowiązku składania zeznań w przypadku tajemnicy urzędowej lub wojskowej, tj. informacje dotyczące prawa osób wykonujących określone funkcje do odmowy składania zeznań lub do odpowiadania wyłącznie na określone pytania, zob. pkt 9. Co do zasady w charakterze świadków można przesłuchiwać wyłącznie osoby, które są w stanie udzielić informacji na temat faktów, które mają zostać dowiedzione, przy czym sąd orzeka o zdolności danej osoby do składania zeznań w zależności od specyfiki danej sprawy.

Strony i ich pełnomocnicy nie mogą być świadkami, podczas gdy upoważnieni przedstawiciele stron mogą być przesłuchiwani w charakterze świadków.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchiwać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Każdy świadek musi zostać przesłuchany osobno i pod nieobecność świadków, którzy zostaną przesłuchani później. Świadkowie są zobowiązani do udzielania odpowiedzi ustnie.

Świadka poucza się najpierw o obowiązku mówienia prawdy i niepomijania żadnych faktów, a następnie o konsekwencjach składania fałszywych zeznań. W dalszej kolejności świadek jest proszony o podanie swojego imienia i nazwiska, osobistego numeru identyfikacyjnego, imienia ojca, zawodu, adresu, miejsca urodzenia i wieku oraz o określenie stosunku do strony.

Po tych pytaniach ogólnych sąd zwraca się do świadka o przedstawienie wszystkich posiadanych przez niego informacji na temat faktów będących przedmiotem zeznań; następnie sąd może zadawać świadkowi pytania w celu zweryfikowania, uzupełnienia lub wyjaśnienia określonych kwestii. Nie wolno zadawać pytań sugerujących odpowiedź.

Świadka zawsze pyta się o to, w jaki sposób uzyskał informacje o faktach, o których zeznaje.

Dopuszcza się możliwość doprowadzenia do konfrontacji między świadkami, których zeznania dotyczące istotnych faktów sprawy są sprzeczne. Świadków przesłuchuje się osobno, zadając im pytania dotyczące poszczególnych faktów, w związku z którymi doszło do sprzeczności między ich zeznaniami, a udzielane przez nich odpowiedzi zapisuje się w protokole.

W Republice Chorwacji nie ustanowiono żadnych przepisów szczególnych regulujących kwestie związane z przeprowadzaniem dowodu w drodze wideokonferencji. Przepisy art. 126.a–126.c ZPP zapewniają jednak podstawę do stosowania tej metody przesłuchania, tj. dopuszczają możliwość dźwiękowego rejestrowania przebiegu rozprawy toczącej się przed sądem. Sąd postanawia o rejestrowaniu przebiegu rozprawy z urzędu lub na wniosek strony. Metodę przechowywania i transmisji nagrań dźwiękowych, a także warunki techniczne i sposób zapisu określa regulamin sądu.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

ZPP nie zawiera żadnych przepisów szczególnych dotyczących dowodów zgromadzonych w sposób niezgodny z prawem. Art. 29 konstytucji Republiki Chorwacji (*Ustav Republike Hrvatske*) (NN nr 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) zawiera jednak podstawę prawną, która stanowi, że dowody zgromadzone w sposób niezgodny z prawem nie mogą zostać wykorzystane w toku postępowania sądowego. ZPP stanowi jedynie, że sąd nie może dopuścić wniosków stron, które są sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami i porządkiem publicznym.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Strony postępowania nie mogą występować w charakterze świadków; przepisy ZPP dopuszczają jednak możliwość zastosowania środka dowodowego w postaci przesłuchania stron w przypadku braku innych dowodów lub jeżeli – niezależnie od pozostałych przedstawionych dowodów – sąd uzna to za konieczne do ustalenia istotnych faktów.

Przepisy ZPP dotyczące przeprowadzania dowodu z zeznań świadków mają zastosowanie do przesłuchiwania stron, o ile przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Ostatnia aktualizacja: 19/12/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie.

Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.